

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle**. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Teruma

İnşacıları İnşa Etmek

Teruma *perasha*sını açan satırları okumaya başlar başlamaz, tüm mucize ve harikaları ve epik olaylarıyla birlikte Mısır Çıkışı dramından, Bene Yisrael'in çöl boyunca yanlarında taşıdıkları Mişkan adı verilen portatif Mabet'i nasıl inşa ettiklerine dair uzun ve ayrıntılı anlatıma doğru yoğun geçişi hissederiz.

Her türlü standarda göre, burası, Tora'nın açıklama talebiyle bas bas bağırان bir bölümüdür. Dikkatimizi çeken ilk şey, anlatımın düpedüz uzun olmasıdır: Şemot kitabının üçte biri, neredeyse beş *perasha* – Teruma, Tetsave, Ki Tisa'nın yarısı, Vayakel ve Pekude – buna ayrılmıştır ve bu anlatım yalnızca Altın Buzağı hikâyesiyle bölünmektedir.

Bunu başka bir yaratma eylemiyle – yani Tanrı'nın evreni yaratmasıyla – kıyasladığımız zaman durum daha da kafa karıştırıcı bir hale gelmektedir. O hikâye son derece kısa bir şekilde anlatılmakta, sadece otuz dört pasuk içermektedir. Acaba Mişkan'ın inşasının hikâyesini anlatmak neden bunun on beş katı kadar uzundur?

Bu soru, Mişkan'ın Bene Yisrael'in manevi yaşamının kalıcı bir parçası olmadığını hatırlamıza getirdiğimiz zaman daha da zorlaşmaktadır. Sonuçta Mişkan, çöl boyunca yaptıkları yolculukta taşınmak üzere özel olarak tasarlanmıştı. Daha sonraları, Şelomo'nun günlerinde, yerini Yeruşalayim'deki Bet Amikdaş'a bırakacaktı. Kalıcı olmak için bile tasarlanmış olmayan seyyah bir Mişkan'ın inşasından hangi kalıcı mesajı öğrenmemiz beklenmektedir?

Daha da şaşırtıcı olanı, bu hikâyenin, Şemot kitabının bir parçası olduğu gerçeğidir. Şemot bir ulusun doğuşu hakkındadır. Mısır, kölelik, Paro, On Bela, Çıkış, denizin içinden geçiş, Sinay Dağı'ndaki antlaşma da bu temaya aittir. Bunların hepsi halkın kolektif hafızasının bir parçası haline gelecekti. Ama *korban*ların gerçekleştirildiği yer olan Mişkan, şüphesiz, Koenlere dair kuralları içerdiği için *Torat Koanim* (Koenlerin Öğretisi/Kanunu) olarak da anılan Vayikra kitabına ait olmalıdır.

Sorunun cevabı, öyle inaniyorum ki, önemli bir esası öğretmektedir.

Bereşit'ten Şemot'a geçiş, ailenin ulusa dönüşümü hakkındadır. Bene Yisrael Mısır'a girdikleri zaman, tek bir geniş aileyi teşkil ediyorlardı. Oradan ayrıldıkları aşamada ise, on iki kabileye ayrılmış oldukça büyük bir halk haline gelmişlerdir ve kendilerine, *erev rav*, "karışık kalabalık" olarak bilinen, farklı neseplerden oluşmuş büyük bir yolcu kitlesi de katılmıştır.

Onları birleştiren şey kaderleriydi. Hepsi Mısırlıların güvensizlik gösterip köleleştirdiği insanlardı. Bene Yisrael'in ortak bir düşmanı vardı. Bunun ötesinde, ataları ile onların Tanrı'sı hakkında bir de ortak bellekleri vardı. Ortak bir *geçmiş*i paylaşıyorlardı. Ama zor, hatta neredeyse olanaksız olduğu anlaşılan hedef, onların *gelecek için* ortak bir sorumluluğu paylaşmalarını sağlamaktı.

Şemot'ta okuduğumuz her şey bize, uzun bir dönem boyunca özgürlükten mahrum bırakılmış halklarda genellikle görüldüğü gibi, Mısır'dan çıkan toplumun da pasif ve kolayca şikâyete sevk edilebilir özellikte olduğunu anlatmaktadır. Bu iki özellik genellikle el ele yürür. Bene Yisrael, başka birinin, Moşe'nin veya Bizzat Tanrı'nın, kendilerine yiyecek ve su tedarik etmesini, güvenliklerini sağlamasını ve onları Vaat Edilmiş Topraklara götürmesini bekliyorlardı.

Her aksilikte şikâyet ediyorlardı. Moşe'nin ilk müdahalesi başarısız olduğunda şikâyet etmişlerdi:

“Tanrı size baksın ve sizi yargılasın! Bizi Paro'nun ve memurlarının gözünde tiksindirici hale getirdiniz ve ellerine bizi öldürmek için bir kılıç verdiniz.”

Şemot 5:21

Kızıldeniz'de tekrar yakınmışlardı. Moşe'ye şöyle demişlerdi:

“Mısır'da mezar mı yoktu da bizi çölde ölmeye getirdin? Nedir bu bizi Mısır'dan çıkarmakla yaptığın? Sana Mısır'dayken ‘Bizi rahat bırak da Mısır'a hizmet edelim’ dememiş miydik? Bizim için Mısır'a hizmet etmek, [burada] çölde ölmemizden daha iyi olurdu!”

Şemot 14:11-12

Kızıldeniz'in yarılmasından sonra Tora şöyle demektedir:

“[Bene] Yisrael A-Şem'in Mısırlılara karşı gösterdiği kuvvetli eli gördüler ve halk A-Şem'den korktu ve A-Şem'e ve kulu Moşe'ye inandı.”

Şemot 14:31

Ama yalnızca üç gün sonrasında tekrar yakınmaktadırlar. Su yoktur. Sonra su vardır, ama acıdır. Sonra yiyecek yoktur.

Bene Yisrael onlara [şöyle] dediler: “Keşke Mısır'da, et tenceresinin başında oturmaktayken, doyana kadar ekmek yerken A-Şem'in Eli'yle ölseydik! Çünkü [anlaşılan] bizi [Mısır'dan] bu çöle, tüm bu cemaati açlıktan öldürmek için çıkardınız!”

Şemot 16:3

Kısa süre içinde Moşe ne yapacağını bilemez haldedir:

“Bu halka ne yapayım? Neredeyse beni taşılayacaklar.”

Şemot 17:4

Bu noktaya kadar, Tanrı halk uğruna birçok mucize ve harikalar gerçekleştirmiş, onları Mısır'dan çıkarmış, denizi onlar için yarmış, onlara kayadan su, göklerden *man* vermiştir, ama onlar hâlâ uyum içindeki bir ulus tablosu ortaya koyamamaktadırlar. Sorumluluk almak ve kolektif bir şekilde hareket etmek konusunda isteksiz davranan veya buna kabil olmayan bir bireyler topluluğudurlar. İlk tepkileri her zaman şikâyet olmaktadır.

Ve bu noktada, Tanrı, tarihteki en büyük tek eylemi gerçekleştirmekte, Sinay Dağı'nda Kendisi'ni açığa çıkarmaktadır ki bu, tarihte Tanrı'nın tüm bir halka görüldüğü tek olaydır. Ve halk titrer. Daha önce buna benzer hiçbir şey olmamıştır ve bir daha da hiç olmayacaktır.

Ya bu durum ne kadar sürer? Sadece kırk gün. Sonra halk bir Altın Buzağı yapar. Eğer Bene Yisrael'in dönüşümünü mucizeler, denizin yarılması ve Sinay Dağı'ndaki Vahiy de başaramadıysa, ne başaracaktır? Bunlardan daha büyük mucizeler yoktur ki!

İşte tam da bu anda, Tanrı en beklenmedik şeyi yapmakta ve Moşe'ye şöyle demektedir: Halka konuş ve onlara bağışta bulunmalarını, kendilerine ait bir şeyi vermelerini söyle – ister altın, gümüş veya bakır, ister yün veya hayvan derisi, ister yağ veya tütsü baharatları, isterse de kişisel beceri veya zamanları olsun – ve onları birlikte bir şey inşa etmeye sevk et: Benim Mevcudiyetim için sembolik bir ev, bir Mişkan. Bunun büyük veya şaşalı veya kalıcı olması şart değil. Onların birlikte bir şey yapmalarını, inşacılar haline gelmelerini sağla. Kendilerinden bir şeyler vermelerini sağla.

Moşe öyle yapar. Ve halk cevap verir. O kadar cömertçe cevap verir ki Moşe'ye “Halk, A-Şem'in yapılmasını emrettiği işi yapmak için yetecek miktardan çok daha fazlasını getiriyor” (Şemot 36:5) diye anlatılır ve Moşe onlardan artık vermeyi bırakmalarını istemek zorunda kalır.

Mişkan'ın inşa edildiği tüm süre boyunca hiç şikâyet, hiç isyan, hiç anlaşmazlık olmamıştır. Tüm harika ve mucizelerin başarmadığını, Mişkan'ın inşası başarmıştır. Bu kolektif eylem, halkı dönüştürmüştür. Onları birbirine bağlı ve uyumlu bir grup haline getirmiştir. Onlara bir sorumluluk ve kimlik duygusu vermiştir.

Bu bağlam içinde değerlendirildiğinde Mişkan'ın hikâyesi, bir ulusun doğuşundaki temel ve elzem öğelerden biri olmuştur. Uzun ve ayrıntılı biçimde anlatılması hiç şaşırtıcı değildir; Şemot kitabına ait olması hiç şaşırtıcı değildir; ve onda geçici nitelikte hiçbir şey yoktur.

Mişkan varlığını ebediyen sürdürmemiştir, ama öğrettiği ders kalıcı olmuştur. Bizi değiştiren ve dönüştüren, Tanrı'nın bizim için yaptıkları değil, bizim Tanrı için yaptıklarımızdır. Özgür bir toplum en iyi Mişkan'la simgelenebilir. Bu bizim birlikte inşa ettiğimiz yuvadır. Tebaadan vatandaşa dönüşmemiz ancak birer inşacı haline gelmemizle mümkündür. Özgürlüğümüzü kendimizden verdiğimiz şeylerle hak etmemiz ve kazanmamız gerekir. Özgürlük bize hak edilmemiş bir hediye olarak verilemez.

Bizi özgür kılan, bize yapılanlar değil, bizim yaptıklarımızdır. Ve bu, o zaman olduğu kadar bugün de doğru olan bir derstir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları:

1. Birlikte bir şey yaratmak için başkalarıyla işbirliği içinde çalıştığınız bir zamanı düşünün? Bu deneyim işbirliği yaptığınız kişilerle olan ilişkinizi nasıl etkilemişti?
2. Acaba Mişkan projesi, Tanah'ta insanların birlikte bir şey inşa ettikleri başka hangi örneklerle kıyaslanabilir?
3. Sizce Bene Yisrael Mişkan'a bağışta bulunmak konusunda neden bu kadar motiveydi? Onlara neyin ilham verdiğini tahmin edebiliyor musunuz?